

TUDOR ARGHEZI

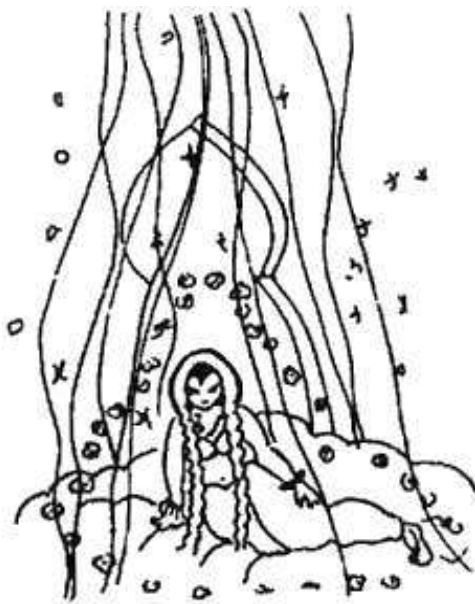
CARTEA CU JUCĂRII

Cu ilustrații de Mitzura Arghezi

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

FATA DE DEMULT

O fată cenușie cu jarul ochilor în plete negricioase, ca bălăriile sărate ale mării, a fost osândită odinioară să i se reteze capul cu securea, pentru o greșală. Pe vremea din poveste, stăpânii puteau să scurteze viața cui poșteau, cu nejudecată, pentru

că nicio judecată nu era mai dreaptă decât a lor. La necaz și la chef, numai muzica și sângele, amestecate, puteau să-i potolească și nicio ispravă, nici bună, nici rea, atât se asemănau isprăvile bune cu isprăvile rele ale stăpânilor, nu se puteau trece, după rânduială, fără tăieri și înjunghieri.

Fata cenușie a cerut stăpânului să o cruțe, făgăduindu-i să-i apună seara povești, să-i legene cruzimea cu basme frumoase, dacă se va îmbuna să o ierte până la isprăvitul poveștilor ei; și numai după aceea să o trimită gădelui împărătesc.

Împăratului i s-a părut făgăduiala plăcută. Dădu porunci și primi pe Fată la picioarele lui, să

șadă pe o papură de catifea cusută cu aur și să-și depene, în auzul lui, furca de basme. În copilărie, Fata făcuse covoare, care începeau tot din furca de tors, se răsuceau în suluri și gheme, se vopseau cu coji de copac și buruieni fierte în vase de aramă, se prindeau în războaie și, urzindu-se tari, se țeseau, bătute cu pieptenele de fildeș. Acum, la curtea celui mai puternic împărat din țara depărtată a răsăritului de soare, ea se legase să scoată de-a dreptul covoarele din furcă, fără războaie, fără văpsele, fără nici lână nici mătase, ci numai din vorbe, așa cum fac stelele lumină numai cu văzduh.

Împrejurarea era grea și munca Fetei cumplită. Din pământ, din zare, din flori și din închipuiri trebuiau să se zămislească poveștile care îi întârziiau zilnic moartea cu o zi. Când nici nu începuse, ea se temea că se va opri odată, într-o seară, pe negândite, și firul povestirii se va rupe.

Întâia poveste, a seriei celei dintâi, Fata o întocmi povestind, în clipa în care stăpânul binevoise să-și deschidă urechea și să asculte. Pășind stăpânul în odaia de sidef, unde îl așteptau roabele cu brățări de aur la mâini și la glezne și sofaua de întins în ascultare, Fata încă nu știa ce are de povestit și, îngenunchind înfricoșată, căuta în mintea ei un început. Ea se bizuise nu pe o ispravă știută, ci pe o taină sufletească, pe o pornire a inimii, plăsmuitoare, ca atunci când din necunoștință

scotea, pentru covoare, chipuri și împerecheri. Dacă va tăcea, stăpânul o să se supere și va trimite neîntârziat la moarte pe fata mincinoasă.

Închinându-se la ivirea lui printre slugile împărătești, ea găsisese, ridicată pe genunchi, taina din tainele sufletului, aceea care face din nou cu putință meșteșugul dintru început al lui Dumnezeu și scoaterea vieții din nimic. Ea povesti în prima noapte până la revărsatul zilei și stăpânul izbutind să nu adoarmă, rămase vrăjit pe sofa și făcu semn cu mâna că Fata poate pleca la hodină.

De atunci, în fiecare seară, în fiecare noapte, Fata cenușie a povestit și în fiecare zori de zi viața îi sporea cu o zi. Și i-a stat capul pe umeri încă o mie și una de zile și de nopți. Stăpânul avu timpul să uite osânda și Fata rămase în palatul împărăției, în cancelaria cu hrisoave, zapise și sigilii, cu însărcinarea să scrie tot ce a povestit, pe piei de căprioară tăbăcită cu lustru, ca să rămâie împărăților urmași zestre și podoabă a gândului și a cuvântului, în ceasurile de hotărâri pripite și de nehotărâre.

Scriitorul de povestiri din împărățiile de mai târziu urmează pilda Fetei cu pielea cenușie, care s-a destrămat de-acum câteva mii de ani, și s-a topit, prin preajma fluviului Eufrat, în lutul moale, de sub o piatră albă, pusă pe mormântul ei, nedezvelită de valuri și de șacali. Ca să nu piară și ca să i se pară că trăiește ziua îndoit, odată cu el și

odată cu împrejurarea povestită, el povestește zi de zi, a sufletului și a pământului, o împrejurare. El trebuie să îndreptățească zi cu zi fărâma de pâine pe care o gustă și picătura de vin care i-o înmoaie. În ziua când nu a știut să povestească nimic, simte gâdele apropiindu-se cu securea și mânia împăratului, care-și scoate mulțumirea din chinul povestitorului, poruncind pitarului să-i taie merticul de pâine și să-i sfărâme urciorul.

Fata povestise împăratului ei timp de o mie și una de nopți, împreunând năzăreala gândului și basmul cu lumea, puind cântecul să viețuiască și să zburde ca omul, ascunzând pe oamenii de pe poteci printre dalii și stupi și pitind fetițele în leuștean și busuioc. Scriitorul are timpul mai mic, pentru că și împăratul lui e mai mare – și va povesti, ca Fata cenușie, de la care a învățat taina dulce a sufletului amar, tulburată de vărsarea pâraielor lucii din întuneric într-însa, o mie și una de clipe...

POVESTE CU OI

Nicio jucărie nu e mai frumoasă ca jucăria de vorbe. Copiii, ca și oamenii mari, sunt mai simțitori la vorbe decât la fapte, plăcându-le, mai mult decât faptele făcute, faptele povestite. Și, dacă povestea miroase a minciună și minciuna este ticluită bine, povestea și atunci le place mult; de unde un scriitor scoate învățul că închipuirea e mai adevărată decât adevărul și

că viața trebuie răscolită, ca să fie scrisă pe placul cititorului mare și al ascultătorului mic.

Cu o poveste izbutim și noi să astâmpărăm rânduiala copiilor răzvrătită. La strigătul: „Stați că vă spui povestea cu racii”, – toate uneltele de joacă sunt părăsite. Nicio păpușă nu-i place fetiței, ca un rac spus și spilcuit cu suliman din gând, și nicio mașină nu mai duce gândul băiatului, ca o visare.

Fata se urcă pe masă și se culcă pe ea, ascultând

de aproape desfășurarea lucrului scornit pe loc și care, cu o clipă mai devreme, nici nu se pomenea. Baruțu e vesel. Miștura fixează în spațiu mișcarea icoanelor atârinate de cuvinte, nu le aprobă, nu le dezaproabă, le judecă și le strecoară în priceperi, și câteodată face o legătură frumoasă între două momente depărtate sau între două cioburi de idee. Ochii ei sunt absorbiri în lumea stelelor, cu care încep să semene, scânteietori și nemișcați.

Baruțu se bucură de înfățișarea de pe dinafară și de îmbucarea pe fețe a bucăților din care se înjghebează povestirea. El nu muncește; măsoară și încadrează și-i place luciul vorbelor, ca un lac proaspăt, întins cu pensula moale pe un ciob. El stă pe scaun ceasuri întregi, participând cu o pâl-pâire înceată la licărirea lucrurilor, în care se uită ca într-o vitrină. Neastâmpărul lui se liniștește îndată ce începe povestirea și, pe scăunelul lui, Baruțu se face băiatul cel mai ascultător.

Ieri s-a făcut, după-masă, povestea unui măgar care avea de tovarăș o pisică. Pisica aducea măgarului tot ce trebuia pentru o căsnicie de gospodină, și măgarul a trăit, ca un boier leneș, o grămadă de ani, până ce, din senin, și poate că și din pricina vârstei, pisica s-a îmbolnăvit...

Copiii n-au voit să știe cum se împăca un măgar cu o mătă și unde ședea tânăra pereche, în proprietate sau cu chirie într-un apartament. Îmbolnăvirea pisicii li s-a părut firească. I-a făcut să

râdă amănuntul că pisica zăcea sub o plapumă de păpușă și că își culcase durerea de cap, înfășurată într-o basma cu dantelă, pe o perină de puf brodată cu numele ei și purtând un fluture într-o feastră tăiată cu foarfeca în fața de olandă subțire.

Pisica tușea puțin și, slăbindu-i vederile, n-avea ochelari ca să citească.

— Destul te-am ținut eu pe tine, a zis oftând pisica. E rândul tău să umbli și să aduci.

— Natural! au adăugat copiii, mișcați de boala pisicii și convinși de sprijinul pe care trebuie să și-l dea prietenii și frații.

— Și după ce a spus așa, ce a făcut *măgabu*? întrebă Baruțu, rostindu-se, ca de obicei, din gât-lej, unde mama i-a pus, ca la muzică, o zbârnâitoare.

— Ce să facă? A ieșit din casă fără niciun gând deslușit, dar a nimerit la un baci bătrân, care sufla în fluier în mijlocul oilor fermecate.

— Sunt sărac și amărât, a zis măgarul, că mi-e familia bolnavă. Nu râde de mine, am spus adevărat: am și eu o familie. Eu sunt capul familiei, și familia mi-e pisica.

— Și vrei să nu râd încă o dată? zise baciul. Cine a mai văzut măgar și pisică făcuți să se înțeleagă? Haide! fii serios, măgarule, și treci între oile mele, că tot s-a pierdut măgarul meu.

— Nu pot, că mă așteaptă pisica să-i duc de mâncare.

— Să nu mai răspunzi, că te cotonogesc, zise

baciul. Vezi bâta asta? Numai decît ți-o culc pe spinare de câteva ori.

Copiii, tulburați de întorsătură, scrutară când ochii lui tătuțu, care asculta și el, foarte supărat și el pe cioban, când ochii maicii, care făcea povestea, scărpinând câteodată capul fetei, în părul căreia, castaniu, își strecurase un deget a mângâiere.

— Stați să vedeți ce s-a întâmplat! zise măicuța, asigurând astfel auditoriului că tot răul spre bine este. Întâi, măgarul, care se gândea numai la pisică, fu silit să se supuie, și baciul, pornind cu turmele din loc, pe pășuni, i-a împovărat spinarea cu toate câte trebuiau duse de cineva, și cu merindea unchiașului.

Au umblat așa patruzeci și cinci de zile:

— Dar ce face pisica? întrebă, tresărind, fetița. N-are pe nimeni. Într-adevăr, în patruzeci și cinci de zile se poate întâmpla orișice.

— Mi se pare, interveni tătuțu, că ai greșit numărul zilelor. Ia vezi, nu cumva sunt numai zece, cincisprezece, douăzeci, zise el, căutând să nimerească numărul mijlociu. Nu, au fost numai cincisprezece zile, cred, zise tătuțu, simțind că douăzeci se făcuseră, și cu scăderile lui, prea multe.

— Ai dreptate, m-am înșelat, zise măicuța. Luasem zilele potopului, cu ploile lui de o lună și jumătate. După o mai bună socoteală, nu cred să fi trecut măgarul, în pășuni, peste cincisprezece zile.

— Cel mult! apreciază Baruțu.

— Adormind odată baciul în pădure, înainte de asfințit, măgarul îl văzu sforăind cu gura căscată și o luă la fugă îndărăt și ajunse, a treia zi, la pisică, mai povesti măicuța.

— Bine, dar ce-mi făcuși? îl muștră pisica. N-am pus în gurița mea, de când ai plecat, o picătură de apă.

— Uite ce ți-am adus. Ia din spinare.

Și se puseră pe mâncat și pe băut, în desăgii măgarului găsindu-se, pe lângă brânză, mămăligă, slănină, și două tivge cu lapte bun. Când s-a crăpat de ziuă, pisica, uitându-se, ca să se oglindească, în geam, și ca să-și așeze puful dintre urechi în felul cum i-ar fi stat mai frumos, văzu o lume neagră și albă în bătătură, cum nu mai văzuse niciodată.

— Nu te înfricoșa, zise măgarul. Asta e averea noastră. S-au luat oile după mine. De acum nu mai avem nevoie de nimic – și cum eu sunt cam puturos, că-mi place să dorm câte cincisprezece ore pe zi, totul vine, nu se poate mai nimerit.

Aci, Baruțu trase cu poftă un căscat mare, căruia, din pricina volumului, i se zice acasă: un căscat numărul unu. Și râse de plăcere, gâdilat de un început de stuf somnoros prinprejurul genelor lui codate.

— Să-ți prezint, zise măgarul, pe al treilea membru al familiei, pe Grivei. Și-a ridicat nasul, de sub fereastră, la tine. Uite-l, ăla de colo.

— Între noi, zise pisica, se hotărâse o ură de moarte, încă de la început.

— A fost o prejudecată. S-a isprăvit. De azi încolo, tu, pisică, vei fi cu câinele ca o soră mai gingașă.

Și plecară măgarul, pisica și cățelul, cu oile lor, ca să străbată lumea. La marginea orașelor, pisica vindea laptele muls de Grivei, făcea iaurt și lapte, cum îi zice Baruțu, „covăpsit”. Pe câmp, dormeau cu toții grămadă – și Grivei avea niște colți! Când, ce să vezi? Pe un buștean, suferea un bătrân slăbănog, într-o pustietate. Era baciul.

— Va să zică, zise unchiașul, așa te-ai purtat: mi-ai furat oile.

— V-am furat eu pe voi? a întrebat măgarul pe berbeci. Berbecii dădură din cap că nu. S-au luat după mine! Și nu v-a fost bine cu mine? a întrebat măgarul din nou. Lumea oilor și a berbecilor dădu o behăire veselă, salutând cu picioarele dinapoi. Vezi? zise măgarul.

— N-ai să-mi dai ceva să duc la gură? că mi-e foame, zise baciul.

— Bagă mâna în traista asta și scoate, zise măgarul.

Și cum și-a băgat-o, așa și-o și trase baciul laba mâinii, din desag înapoi, zgâriat de pisica adormită la cald.

— Ai greșit desaga, zise măgarul. Caută în perechea lui.

Aci, baciul fu mușcat de un pui de câine, care visa.

— Bine i-a făcut! ziseră copiii. El a râs de familia lui și era să dea în măgar cu bâta.

Dar săracul baciul era bătrân și slăbit de puteri. Măgarului i s-a făcut milă și s-au întovărășit să meargă împreună și să facă o familie mare cu toții – ceea ce s-a și întâmplat. Astăzi pisica doarme în cojocul baciului, iar câinele se încălzește lângă burta măgarului, care se culcă pe o parte și cască și el.

Urmarea, pe altă dată, dacă ne mai aducem aminte.

Un somn lin începu să se cearnă peste un sfârșit de poveste atât de fericit, și fiecare și-a luat păpușa lui în brațe, ca să o puie în așternuturile albe. Tătușu duce legănând fetița și, de pe scăunel, în patul din odaia mică, măicuța, pe cel mai gras, pe băiat...